

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.37 (3063) ●

● ЧАЦВЕР, 4 КАСТРЫЧНІКА, 2007

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Ён абдымаў
Сусвет**
Генрык Дмахоўскі
варты міжнароднага
прызнання **Стар. 2**

**Замак, які
аднаўляюць юныя
энтузіясты**
Услед за Мірам, Нясвіжам
і Лідай дайшла чарга і да
Любчы **Стар. 3**

**Спадчына
графскага
роду**
Стар. 4

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Беларускае свята адгукнулася ў Малдове

На працягу некалькіх дзён у Кішынёве панавала атмасфера беларускасці: тут праходзіў Другі фестываль беларусаў Малдовы “Беларусь — мая Радзіма”.

Кацярына Немагай

На свята прыехалі не толькі беларусы з розных рэгіёнаў Малдовы, але і госці з самой Беларусі — дэлегацыя Беларускага саюза жанчын, якую ўзначаліла сустаршыня саюза Антаніна Морава, дырэктар Інстытута літаратуры пры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Валерый Максімовіч, паэты Зіновій Прыгодзіч і Ала Канапелька, народны ансамбль беларускай песні “Радзімічы”.

На мерапрыемствах прысутнічалі і малдаване, і прадстаўнікі шматлікіх этнасаў, якія сёння стала пражываюць у Малдове. Такая цікавасць да фестывалю, магчыма, тлумачыцца тым, што жыхары краіны добра знаёмы з беларускай культурай. Неаднойчы сюды прыязджалі беларускія артысты, пісьменнікі, паэты. Як я даведалася з гутаркі са старшынёй кішынёўскага таварыства беларускай культуры Іванам Кецам, часта сваёй творчасцю радавалі (і не толькі беларусаў Малдовы) артысты Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, музычны калектыў “Дняпро” з горада Рэчыцы, ансамбль “Натхненне” са старажытнага беларускага горада Полацка, фальклорна-этнографічны ансамблі “Неруш”

Беларуская дэлегацыя падчас сустрэчы ў Саюзе жанчын Малдовы

і “Купалінка” з Мінска, “Талака” з Віцебска, “Радуніца” з Мазыра. Дзякуючы беларускаму пасольству ўжо не першы год у Малдове праходзяць Дні беларускага кіно, а да іх звычайна прымеркаваны і разнастайныя выставы.

Дарэчы, менавіта з адкрыцця выставы членаў Саюза мас-

такоў Малдовы, выхадцаў з Беларусі, Вячаслава Ігнаценкі і Аляксея Кузьменкі і пачынаўся сёлетні фестываль. На пейзажах творцаў — выявы дзвюх кран, вёсачкі Беларусі і Малдовы, непаўторная сваёй прыгажосцю прырода. Толькі вось адна карціна Вячаслава Ігнаценкі, дзе быў

намаляваны бусел, выклікала пытанні: немагчыма было адразу зразумець, якая краіна на ёй адлюстравана. Справа ў тым, што бусел з’яўляецца як сімвалам Беларусі, так і Малдовы. Мастак растлумачыў, што ён меў на ўвазе абедзве, бо і тая, і другая для яго сталі роднымі. **→ Стар. 2**

ВЕСТКІ

Прапанова знайшла падтрымку

Ганна Бандарчук

**ЦЕІ заклікала краіны
спрыяць стварэнню
новага механізма, каб
супрацьстаяць пагрозе
глобальнага пацяплення.**

Дзяржавы-члены Цэнтральнаеўрапейскай ініцыятывы (ЦЕІ) выступілі на сустрэчы высокага ўзроўню па праблеме змянення клімату з сумеснай заявай, падрыхтоўку якой ініцыявала Беларусь. Тэкст дакумента быў узгоднены на сустрэчы нацыянальных каардынатараў ЦЕІ у італьянскім Трыесце.

У заяве адзначаецца значэнне прынцыпу дыферэнцыраванай адказнасці развітых краін за рашэнне праблемы змянення клімату на аснове справядлівай і рэалістычнай ацэнкі іх патэнцыялу і магчымасцяў.

У заяве таксама зроблены заклік да міжнароднай супольнасці праявіць максімум добрай волі і ўзаемнага даверу для стварэння новага эфектыўнага механізма, дзякуючы якому ўсе краіны свету змаглі б разам супрацьстаяць пагрозе глабальнага пацяплення.

Падрыхтаванасць да любых катаклізмаў

**Прадстаўнікі выратавальных
службаў Беларусі прынялі
ўдзел у міжнародным
семінары ў Польшчы.**

У Аўгустове (паўночна-ўсходняя Польшча) прайшоў міжнародны семінар выратавальных службаў, прысвечаны трансмежнай бяспекі. 150 прадстаўнікоў выратавальных службаў з Польшчы, Беларусі, Расіі, Украіны, краін Балтыі, Славакіі, Германіі, Фінляндыі, Швецыі і Нарвегіі прынялі ўдзел у семінары.

Удзельнікі абмяняліся вопытам работы, былі таксама праведзены практычныя вучэнні. Пажарнікі прапрацавалі дзеянні падчас сімуляванага дарожна-транспартнага здарэння.

Аналагічныя семінары і вучэнні з удзелам прадстаўнікоў МНС Беларусі праходзяць у Польшчы штогод. У 2006 годзе форум адбыўся ў Белаавежы на польска-беларускай мяжы.

Турыстычны патэнцыял расце

Вольга Карнейчук

**У Беларусі да 2010 года
запланавана пабудаваць
37 новых гасцініц,
34 рэканструяваць
і 14 капітальна
адрамантаваць.**

Па словах дырэктара дэпартамента па турызму Міністэрства спорту і турызму Віктара Янкавенкі, будзе таксама пабудавана чатырнаццаць новых турыстычных комплексаў, два такіх аб’екты рэканструюць і шэсць адрамантуюць.

Віктар Янкавенка адзна-

чыў, што ў ходзе рэалізацыі Нацыянальнай праграмы развіцця турызму ў Рэспубліцы Беларусь на 2006–2010 гады Міністэрства спорту і турызму з удзелам зацікаўленых міністэрстваў, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, іншых арганізацый працягваюць работу па развіццю інфраструктуры турызму на тэрыторыі турыстычных зон краіны. Дарэчы, у першым паўгоддзі праводзіліся работы на 212 аб’ектах, уведзена ў строй 19 аб’ектаў, ажыццяўлялася таксама рэ-

канструкцыя, рамонт, рэстаўрацыя і будаўніцтва 29 аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны.

На думку дырэктара дэпартамента, у бягучым годзе Беларусь зрабіла якасна новы скок у справе прасоўвання нацыянальнага турыстычнага прадукта за мяжу. Турпрадпрыемствы рэспублікі актыўна ўдзельнічаюць у розных выставах па ўсёму свету і ўжо сёлета прадставілі турыстычны патэнцыял краіны на больш чым 10 міжнародных форумах.

Гасцініца “Еўропа” ў Мінску

ДЫПЛОМЫ выпускнікам “Нясвіжскай акадэміі”

Віктар Харытонаў

У Нацыянальным Цэнтры даследаванняў і дакументацыі гістарычных помнікаў у Варшаве адбылося ўрачыстае ўручэнне дыпламаў выпускнікам XII курса Міжнароднай паслядыпломнай летняй школы “Нясвіжская акадэмія”. Дыпламы атрымалі 14 выпускнікоў, у тым ліку шэсць — з Беларусі.

Ва ўрачыстай цырымоніі завяршэння навучання і ўручэння дыпламаў прынялі ўдзел рэктар Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры Ірына Багачова, дырэктар Нацыянальнага Цэнтра даследаванняў і дакументацыі гістарычных помнікаў у Варшаве Марцін Гаўліцкі, Пасол Беларусі ў Польшчы Павел Латушка.

У выступленнях М. Гаўліцкага, І. Багачовай, П. Латушкі адзначалася важная роля “Нясвіжскай акадэміі” ў падрыхтоўцы кваліфікаваных спецыялістаў у галіне даследаванняў і аховы помнікаў, вывучэння і выкарыстання назапашанага досведу ў розных краінах, з абодвух бакоў была пацверджана падтрымка дзейнасці “Нясвіжскай акадэміі” (чарговы набор слухачоў на XIII курс праведзены ў ліпені 2007 года).

У ходзе сустрэчы П. Латушкі з М. Гаўліцкім і іншымі арганізатарамі школы абмяркоўваліся пытанні далейшага развіцця беларуска-польскіх адносін у галіне гісторыка-культурнай спадчыны, у тым ліку зацікаўленасці абодвух бакоў у аднаўленні дзейнасці сумеснай Беларуска-Польскай камісіі па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны, падпісанні дакументаў па Аўгустоўскаму каналу для ўнясення ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Ён абдымаў Сусвет

Генрык Дмахоўскі варты міжнароднага прызнання

Сяргей Панізьнік

У 2010 годзе спаўняецца 200 гадоў ад нараджэння Генрыка Дмахоўскага — беларускага скульптара, удзельніка рэвалюцыйнага руху ў Беларусі, Літве і Польшчы ў 1830–1860-х гадах. Праявы яго таленту, пакручастыя сцежкі лёсу лучаць краіны, кантыненты, выяўляюць неардынарную асобу нашага суайчынніка.

Паводле звестак, вышуканых беларускім даследчыкам Генадзем Кісялёвым, Генрык Дмахоўскі нарадзіўся 26 кастрычніка 1810 года ў маёнтку Забалацце Дзісенскага павета Віленскай губерні. На сёння адрас узгадавання Генрыка, сына Міхала, — на тэрыторыі Перабродскага сельскага савета Міёрскага раёна Віцебскай вобласці.

Першыя самастойныя крокі таленавітага майстра злучаны з Вільняй: вучоба ва ўніверсітэце, урокі ў скульптара Казіміра Ельскага; пазней — праца ў адкрытым ім скульптурным атэльэ, стварэнне статуі св. Уладзіміра, помніка Барбары Радзівіл, партрэтаў У. Сыракомлі, М. Балінскага, Я. Ялінскага...

З іншых каардынатаў яго творчага імпэту вызначаюцца наступныя. Для Познані Г. Дмахоўскі зрабіў праект помніка героям паўстання 1848 года, бюст Т. Дзялынскага.

Венгерская тэма: бюст Лайяша Кошута, арганізатара барацьбы народа за незалежнасць у 1848–1849 гадах. Італьянская: скульптурная група “Гарыбальдзі з воінамі”.

Ёсць у спадчыне скульптара і тэма Расіі: медальён з сілуэтамі пакараных смерцю дзекабрыстаў.

Дзесяцігадовы перыяд жыцця палітычнага эмігранта на амерыканскім кантыненте (1852–1861) — самы плённы. Для будынка Кангрэса ЗША у Вашынгтоне Генры Д. Сондэрс (пад такім іменем яго ведалі ў Амерыцы) стварыў бюсты дзеячаў амерыканскай вы-

зваленчай рэвалюцыі Джорджа Вашынгтона, Бенджаміна Франкліна, Тадэвуша Касцюшкі. Казіміра Пуласкага, Томаса Джэферсана. Яны там узвышаюцца і цяпер, карыстаюцца вялікай папулярнасцю сярод наведвальнікаў.

Францыі Г. Дмахоўскі аддаў з перапынкамі больш як дзесяць гадоў жыцця. Тут — падрыхтоўка

ля задушэння паўстання 1831 года. Тады аўстрыйскія ўлады высачылі яго і засудзілі на пяць гадоў зняволення.

Калі будуць вызначаны ўсе гадавыя кольцы жыцця Майстра і Ваяра, то маршруты памяці пройдуць перш за ўсё па родным мацерыку. Ад руінаў у Забалацці, дзе настаўнік Міёрскай школы Вітаўт

ваоць выявы. Вось ідзе камісар Дзісенскага павета і начальнік паўстанцкага атрада — высокі, мажны стары з доўгай сівой барадой, як апісвалі 53-гадовага Генрыка Дмахоўскага сучаснікі. Маёнтка Парэчча (цяпер у Маладзечанскім раёне). Нечаканы напад карнікаў і гібель змагаара за ўсіхнюю вольнасць — 26 мая 1863 года.

Скульптурнага помніка для ўвекавечання Г. Дмахоўскага яшчэ няма. Але ці ўдзячная яму Беларусь за подзвіг і ахвярнасць дзеля свабоды і незалежнасці, за неабдымнасць таленту ва ўслаўленні яе гераічных сыноў? Гэта ж ён, і не ў пераносным значэнні слова, выплавіў мерыдыяны лучнасці нашай нацыянальнай культуры з усясветнай, заснаваў там гнёзды прысутнасці Беларусі як роўнай сярод роўных.

Спадчына, лёс і чыннасць творчая мацуюць гістарычныя павязі Беларусі з Расіяй, Літвой, Польшчай, Украінай, Венгрыяй, Аўстрыяй, Францыяй, Вялікабрытаніяй, Злучанымі Штатамі Амерыкі. Ці не таму землякі Г. Дмахоўскага, а найперш Перабродзскі сельскі савет, дзе старшынёй Галіна Уладзіміраўна Паўлоўская, выступілі з ініцыятывай “знізу” — назваць (па прыкладу Года Напалеона Орды) 2010 год годам Дмахоўскага, і хадайнічаць перад Нацыянальнай камісіяй Беларусі па справах ЮНЕСКА, каб гэтая аўтарытэтная арганізацыя па пытаннях адукацыі, навукі і культуры ўнесла імя Дмахоўскага ў календар знамянальных і памятных дат на 2010 год. Чалавека, які абдымаў Сусвет, вярта згадаць у пунктах судакранання яго лёсу з кантынентамі планеты.

Уяўляю: мы глядзім на яго ўзноўлены медаль “Апафеоз Т. Касцюшкі” і адчуваем сябе не толькі сведкамі, але і створцамі абраду ўслаўлення, ушанавання выбітнай Асобы беларускага Пантэона.

Генрык Дмахоўскі

да новага паўстання на радзіме, вучоба ў мастацкай школе і праца скульптарам (пасля 1841 года, да 1852 года).

Рэха яго пакутнага і няскоранага шляху выгукаваецца ў Познані і Лондане, а бліжэй — на Палессі, Валыні, Любліншчыне. Гэта ў барыкадным Львове ён быў цяжка паранены 2 лістапада 1848 года падчас абстрэлу горада аўстрыйскімі войскамі. Тут Г. Дмахоўскі прымаў чынны ўдзел у “Вясне народаў”! А першы раз гэты горад прытуліў Г. Дмахоўскага пас-

Ермалёна са сваімі вучнямі даследуе мясціны дзяцінства змушанага вандроўніка. З 15 кастрычніка 1861 года ён у родавым маёнтку. Працуе над перакладамі навейшых замежных кніг па пытаннях сельскай гаспадаркі і прамысловасці. Бо хацеў дабрабыту людзям і дабравесту роднай зямлі. З болем пісаў сябру Кіркору: “Дзвіна наша, цудоўная Дзвіна, завалена каменнямі і ў час самай вялікай вады ледзь можа быць судаходнай! Параўнаць бы яе з Дэлаўэрам, Місісіпі і Агайо!”

На маршрутах памяці ажы-

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Беларускае свята адгукнулася ў Малдове

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Падчас свята шмат было цікавых сустрэч. Так, Антаніна Морава сустракалася з калегамі з Саюза жанчын Малдовы. Больш за сто кніг перадаў Беларускі саюз жанчын у дар кішынёўскай бібліятэцы імя Ламаносава, дзе вось ужо некалькі гадоў працуе аддзел беларускай літаратуры. У гэтай жа бібліятэцы адбылася прэзентацыя выставы кніг “Лепшыя ўзоры кнігадрукавання Беларусі” і сцэнды літаратурных выданняў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Прайшлі таксама літаратурныя чытанні, якія прысвячаліся 125-годдзю беларускіх класікаў.

Кульмінацыйным момантам стаў святочны канцэрт. Цікава, што ўдзельнічалі ў ім разам з прафесійнымі артыстамі і зусім юныя выканаўцы. Беларускія песні спявалі народны артыст Малдовы Міхаіл Мунцян і малады таленавіты спявак Віктар Балан. Уразіла

Ансамбль “Радзімічы” на кішынёўскай сцэне

гледачоў выступленне заслужанай артысткі Малдовы, старшыні таварыства дружбы “Малдова — Беларусь” Маргарыты Івануш. Дарэчы, у баку ад свята не засталіся і беларусы з Прыднястроўя. Так добра спявалі дзеткі з ансамбля “Сузор’е” грыгарыопальскага цэнтра беларускай культуры, што іх

выступленне выклікала шчыры водгук у гледачоў.

Пасля канцэрта Пасол Беларусі Васіль Саковіч сказаў: “Менавіта дзеля падтрымкі нацыянальнай самасвядомасці нашых суайчыннікаў, дзеля таго, каб яны памяталі сваю выдатную, цудоўную радзіму, захоўвалі і развівалі родную куль-

туру, пасольства і праводзіць вялікую працу. Хацелася б адзначыць асаблівае сёлетняга фестывалю: мы праводзілі яго разам з дзесяцямі культуры Малдовы. Значна дапамаглі ў Цэнтры дзіцячай і юнацкай творчасці горада Кішынёва. Кіраўнік цэнтра Аурэлія Хынку напісала выдатны сцэнарый, які адлюстравалі развіццё Беларусі з даўніх часоў да сённяшняга дня, а яе выхаванцы цудоўна прадставілі яго на сцэне. Думаю, фестываль беларусаў Малдовы чакае вялікая будучыня, бо менавіта ён сведчыць аб тым, што нашы суайчыннікі любяць, шануюць, памятаюць Беларусь”.

...Былі і фестывальныя гастролі. Напрыклад, ансамбль “Радзімічы” чакалі ў балгарскім сяле Твардзіца (амаль усе яго жыхары з’яўляюцца нашчадкамі балгарскіх перасяленцаў) і сяле Аўдарма гагаўскай аўтаноміі. Нават дзіўна было, як добра ўспрымалася

гледачамі беларуская народная песня, наколькі зразумелай была для іх беларуская мова. Галоўнай жа падзякай для артыстаў былі не тыя кветкі, якімі шчодро адорвалі вясцоўцы, а іх шчаслівыя усмешкі. І бачыўся агенчык радаснай сустрэчы. І, магчыма, узнік ён ад таго, што ў час гарачай пары (у Малдове цяпер ідзе ўборка вінаграду) людзям выдалася гадзіна адпачынку. Ды яшчэ якога!

Нельга параўноўваць малдаван, балгараў, гагаўцаў — усе яны розныя. Але аднолькава шчырыя і гасцінныя. Мне нават падалося, што паміж усімі намі заўсёды гучала адна мова — мова пачуццяў, што зарадзілася ў атмасферы добразычлівасці. А пакуль будзе гучаць гэтая мова, заўсёды будзе зразумелымі і культура іншых народаў, і лад іх жыцця, і аніякія граніцы не змогуць перашкодзіць мацнець дружбе паміж людзьмі розных нацыянальнасцяў.

Замак, які аднаўляюць юныя энтузіясты

Услед за Мірам, Нясвіжам і Лідай дайшла чарга і да Любчы

Таццяна Міхайлоўская

Дакрануцца да гісторыі, ақунуцца ў іншую эпоху... У пошуках своеасаблівай машыны часу рукі цягнуцца да гістарычных раманаў, а паслухмяная фантазія малюе карціны былых часоў, поўныя велічы і мудрасці. Пазней простага чытання — чужога сведчання пра чароўны свет — становіцца ўжо замала, бязмежна карціць, каб пабачыць усё на ўласныя вочы. І ўжо ляціць душа — а за ёй на якім-небудзь больш звыклым для нас транспартным сродку і цела — кудысьці пад Мірскія мury. Потым — у Навагрудак бо Ліду. Пасля будуць Крэва і Гальшаны. Але сапраўдныя гурманы старажытнасці назменна абіраюць Любчу і яе замак.

Любча... Невялікае мястэчка пад Навагрудкам, сама назва якога паходзіць ад слова “любіць” і прасякнута пшчотай ды прыгожай легендай пра каханне вялікага князя літоўскага Міндоўга. Блакітныя хвалі Нёмана раз-пораз далікатна кранаюць замкавы вал, мітусяцца, наскокваюць адна на адну і ўсміхаюцца сонцу россыпам дыяментай. Ласкавы ветрык дакранаецца да твару — і велічнае замчышча здаецца Алімпам. Відавочна, не супраць былі пацешыць уласнае самалюбства ў гэтым месцы, пачуваючы сябе жыхарамі калі не міфалагічнага, то гістарычнага і палітычнага алімпі, і былыя гаспадары Любчы — Храптовічы, Гаштольды, Кішкі ды Радзівілы... Менавіта гэтыя роды калісьці вызначалі ход гісторыі. Таксама і за межамі Любчы.

Сам замак, што сёння вабіць як прафесійных гісторыкаў, так і аматараў, звычайных цікаўных да мінулага людзей, быў пабудаваны ў канцы XVI стагоддзя. Флюгер, што быў знойдзены на замчышчы, падае дакладную дату — 1581 год. У тым жа годзе ў ВКЛ быў створаны вышэйшы судовы і апекавы орган — Трыбунал ды адчынены іезуіцкі калегіум у Полацку, якому потым будзе накіравана ператварыцца ў першую вышэйшую навучальную установу на тэрыторыі сучаснай Беларусі — Полацкую акадэмію. Зразумела, што кожны новы ўладальнік замка імкнуўся перабудоваць яго паводле свайго

густу ды магчымасцяў. Але сёння ён каштоўны і тым, што не столькі перабудоўваўся, колькі дапаўняўся дадатковымі элементамі. Таму цяпер наведвальнікі Любчы могуць скласці ўяўленне пра першапачатковы выгляд замка. Амаль цалкам захаваліся равы вакол

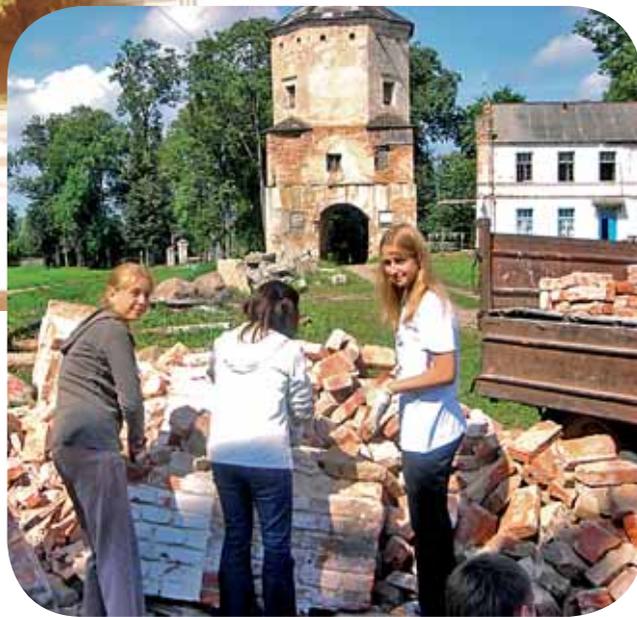
рознакаляровых лугавых красак замак мусіў выглядаць асабліва велічна, падкрэсліваючы моц і славу не толькі гаспадароў, але і ўсёй Любчы.

Калісьці Любча была адным з найбуйнейшых культурна-асветніцкіх цэнтраў ВКЛ. Ужо ў XIII

жаль, прынесла Беларусі некалькі войнаў, а Любчанскаму замку — разбурэнне і занябанне. Але славае мінулае не можа знікнуць, не пакінуўшы аніякіх слядоў. Колішні духоўны цэнтр зноўку ператварыцца ў месца, дзе засяроджаюцца людзі, неабыха-

Любчу прыязджае ўсё болей і болей людзей з розных куткоў Беларусі, каб бескарысліва дапамагчы ў рэстаўрацыі замка. У мінулым годзе намаганнямі энтузіястаў былі адноўлены сцены, праём ды арка ўваходу ў сутарэнне адной з вежаў, адбудаваны на два з паловай метры сцены памяшкання, праз якое пралягае ўваход у сутарэнне і на першы паверх вежы, амаль з нічога былі здабыты больш за 6 000 цаглінак. Нарэшце была заваявана перамога ў змаганні з дрэвамі ды кустоўем на ўсходнім ды заходнім валах! Цяпер вал мае дагледжаны выгляд, а сам замак адбудоваецца на вачах. І з ім вяртаецца з нябыту ўся любчанская гісторыя. Няма большай асалоды ад таго, каб не толькі дакрануцца да гісторыі, але і стварыць яе ўласнымі рукамі!

Летнік “Любча-2007” праходзіў у жніўні. За гэты час мы аднавілі абарончы мур вышынёй каля васьмі метраў ды добра адпачы-

Любчанскі замак аднаўляе моладзь

яго. Хіба што сёння ўжо нельга пабачыць колішні мост, што падымаўся пры падыходзе да замка чужынцаў, — да брамнай вежы вядзе звычайная насыпанная дарога, якіх шмат па ўсёй Беларусі. Своеасаблівай кампенсацыяй гэтаму факту з’яўляецца наяўнасць пазнейшай брамы. Нават у зруйнаваным стане яна выглядае так, што паводле толькі адных абрысаў няцяжка ўявіць яе прыгажосць. Куды складаней, але і з большым захваленнем, уяўляецца, як быў пафарбаваны замак. Чырвоная цэгла, якую паўсюдна прызвычалася бачыць вока, раней была пафарбаваная ў белы колер, што яшчэ больш падкрэслівала выразнасць вытанчаных мураваных ды драўляных архітэктурных элементаў, што мелі чорную афарбоўку. Такая колеравая гама была характэрная для шмат якіх тагачасных еўрапейскіх палацаў. На фоне ж нябёснага ды нёманскага блакіту, паўсюднай зеляніны ды

стагоддзі горад становіцца цэнтрам Літоўска-Рускага біскупства, на чале якога стаяў Віт. Яго намаганнямі ў Любчы быў закладзены першы на тэрыторыі Беларусі дамініканскі кляштар. Пазней, у час Рэфармацыі, Любча становіцца буйным пратэстанцкім асяродкам. Ян Кішка, той самы, хто распачаў будаўніцтва самога замка, паклапаціўся і пра пабудову арыянскага храма. Пры апошнім дзейнічала школа, якую наведвалі таксама католікі і праваслаўныя. У 1607 годзе, за панаванням у мястэчку Крыштафа Радзівіла, Любча становіцца цэнтрам ужо калвінісцкага руху. Тут з’яўляецца знакамітая друкарня, у якой пэўны час працаваў Саламон Рысінскі — першы зборнік беларускіх і польскіх прымавак ды прыказак. Цікавай з’яўляецца і геральдычная гісторыя Любчы, якая мае не адзін герб, а цэлых два. Адбылося так таму, што Любча двойчы атрымлівала Магдэбургскае права.

Мінулае стагоддзе, на

вья да нашай духоўнай і матэрыяльнай спадчыны. У 2003 годзе намаганнямі Івана Пячынскага, былога вайскоўца, што выйшаў на пенсію ды вярнуўся на сваю малую радзіму, быў створаны фонд “Любчанскі замак”, які цяпер каардынуе ўсю работу па аднаўленню і рэстаўрацыі палацава-замкавага комплексу. Актыўны ўдзел у адбудове унікальнага замка бяруць і сябры Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Гісторыка”. Сумеснымі намаганнямі з руінаў паўстала адна з вежаў, якую вянчае флюгер — дакладная копія таго самага, што быў знойдзены на замчышчы. Сталі традыцыйнымі валандарскія летнікі. Штогод у

лі пасля працы. У планы летніка таксама ўвайшлі цікавая ролевая гульня ў Вялікае Княства Любчанскае (дзякуючы ёй можна было пажыць у атмасферы тых часоў, калі будаваўся замак, лепей пазнаёміцца з яго гісторыяй), лекцыі і прэзентацыі на розныя гістарычныя тэмы, фестывалі сярэднявечнай культуры.

Каб выказаць сваё жаданне паўдзельнічаць у рэстаўрацыі Любчанскага замка — летніку “Любча-2008” — ці атрымаць больш падрабязную інфармацыю, можна даслаць ліст на VKLubcza2007@gmail.com або патэлефанаваць па наступных нумарах: 755 03 70, 654 65 59 Зміцер; 604 33 56, 877 61 59 Васіль.

У гонар вядомых людзей

Ірына Цімохіна

У Мінску з’явіліся чатыры новыя вуліцы.

Траса, якая злучыць праспект газеты “Звязда” і вуліцу Гурскага ў мікрараёне Міхалова-1, што зараз будзеца, названа ў гонар народнага пісьменніка Беларусі Янкі Брыля. А дарога ад вуліцы Янкі Брыля да Гурскага будзе налічваць імя вядомага дзяржаўнага дзеяча XVI – першай паловы XVII стагоддзя Льва Сапегі.

Праезд ад храма-помніка ў гонар Усіх Святых у памяць бязвінна забітых у Айчыне нашай на вуліцы Каліноўскага да кальцавой аўтадарогі перастаў быць безназоўным. Зараз гэта вуліца Усіхсвяцкая.

Вуліца Берсана пераназвана ў вуліцу Эдварда Вайніловіча, які пабудоваў у Мінску касцёл святых Сямёна і Алены, што знаходзіцца на плошчы Незалежнасці.

Мелодыі ў класічным стылі

Музыка старасвецкіх сядзіб Беларусі гучала ў музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.

Прэзентацыяй у сталічным Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры кампакт-дыска “Музыка Беларусі XIX стагоддзя” адкрыўся музычны фестываль “Музыка старасвецкіх сядзіб Беларусі”.

Зборнік, выдадзены па ініцыятыве Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА, уключае 36 твораў 13 кампазітараў, сярод якіх Напалеон Орда, Станіслаў Манюшка, Міхал Ельскі. Дыск упрыгожылі рэпрадукцыі гравюр Напалеона Орды з малюнкам сядзіб кампазітараў.

“Колькасць кампазітараў памяншаецца, людзям надакучыла адна і тая ж музыка. Наша мэта — зрабіць больш разнастайны выбар твораў класічнай музыкі”, — адзначыў на прэзентацыі старшыня Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны.

У той жа час у старажытным Заслаўлі адкрылася выстава “Музычная культура сядзіб Беларусі”, прайшла таксама прэзентацыя электроннага выдання “Заслаўль — горад герояў”.

Завяршыўся форум у Паставах. Там Мінскі абласны драматычны тэатр прадставіў удзельнікам і гасцям фестывалю спектакль “Паланез на развітанне” па п’есе Уладзіміра Драздова.

Спадчына знакамітага роду

Валерыя Стасевіч

Пазнаёміцца з адным з самых вядомых дваранскіх родаў прапаноўвае выстава, якая адкрылася ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі. Прадстаўленыя тут экспанаты расказваюць аб дынастыі Гутэн-Чапскіх, маёнткі якіх здаўна знаходзіліся на Міншчыне.

Нямала цікавых фактаў з жыцця магнатаў знайшлі навучэнцы станькаўскай сярэдняй школы і энтузіясты гісторыка-краязнаўчага аб'яднання, створанага ў Дзяржынскім раёне Мінскай вобласці. З іх дапамогай і арганізаваўна экспазіцыя, дзе можна ўбачыць унікальныя здымкі, дакументы, макеты сядзіб знакамітай сем'і.

Ад саміх жа маёнткаў амаль нічога не засталася, не захаваліся і графскі дом ў вёсцы Станькава. Але тут дагэтуль карыстаюцца пабудаванымі ў XIX стагоддзі свірнамі: у іх нават дзейнічае створаная больш за сто гадоў назад сістэма вентыляцыі. Ганарацца мясцовыя жыхары вытанчанай ратондай на беразе возера, таксама пабудаванай пры старых гаспадарках. У сярэдзіне 30-х гадоў мінулага стагоддзя там здымалі некаторыя сцэны мастацкага фільма "Дуброўскі".

Выстава пра гісторыю роду Гутэн-Чапскіх выклікае цікавасць і ў зусім юных наведвальнікаў

Менш пашанцавала ўзвядзену ў выглядзе мініяцюрага сярэднявечнага замка павільёну "Скарбніца". Пры Чапскіх тут размяшчаўся музей з багатай бібліятэкай, калекцыямі малюнкаў і старадаўніх манет. Зараз гэты будынак не выкарыстоўваецца.

Вядомы і старадаўні парк, дзе расце дрэва, пасаджанае ўверх каранямі. Па легендзе, гэта зрабіў садоўнік Чапскіх, які быў закаханы ў графіню. Такім незвычай-

ным учынкам садоўнік вырашыў даказаць сваё каханне. Чапскія не верылі ў чуды, але дрэва выжыла. Гавораць, на ім і зараз з'яўляецца зялёнае лісце.

У гісторыі старажытнага роду нямала хвалебных спраў. Аб росквіце роднага краю ўвесь час клапаціўся Эмерык Чапскі, які пасяліўся ў Станькава адразу пасля адстаўкі з паста віцэ-губернатара Наўгародскай і Пецярбургскай губерняў. Яшчэ больш праславіў-

ся яго сын Кароль, абраны ў 1890 годзе гарадскім галавой Мінска. Пры ім у горадзе з'явіліся конка, электрастанцыя, шпіталь, камерцыйнае вучылішча, жаночая дзяржаўная гімназія, будынак гарадскога тэатра. Па завяшчанню Кароля Чапскага яго мінскі палац быў падараны гораду. У гэтым будынку размяшчаліся губернскае Грамадскае схода і Мінскае таварыства аматараў вытанчаных мастацтваў.

Форум — пад заслону юбілею

Дзіяна Грышанавя

Міжнародны фестываль ляльных тэатраў пройдзе ў 2008 годзе ў Мінску.

Традыцыя праводзіць фестывалі тэатраў лялек у Мінску пачалася ў 1980 годзе, калі прайшоў першы падобны форум. З 1990 года фестываль стаў міжнародным і рэгулярна збірае лепшыя тэатры свету ў беларускай сталіцы.

У наступным годзе беларускія глядачы убачаць не толькі еўрапейскую школу ляльнага тэатра, але і спектаклі з Азіі, Аўстраліі, Амерыкі. А сёлетні юбілейны сезон ляльнага тэатра таксама напоўнены знамянальнымі падзеямі. Так, мінчан і гасцей сталіцы чакаюць цікавыя прэм'еры — спектаклі "Пясочны замак" і "Пінокію". Будзе працягнута традыцыя стварэння выстаў для глядачоў.

Да 70-годдзя Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек зняты хроніка-дакументальны фільм "Прыгоды за шырмай, або Звязаныя адной ніткай". Гэта першая стужка аб тэатры за апошнія 25 гадоў, якая расказвае пра яго гісторыю і сучаснае жыццё. Глядачы ўжо змаглі ўбачыць карціну на адкрыцці тэатральнага сезону. Па тэлебачанню яна будзе паказана вясной 2008 года.

Птушкай 2008 года стане вялікая белая чапля

Вялікая белая чапля

Вікторыя Самусенка

Па словах спецыяліста па экалагічнай адукацыі грамадскай арганізацыі "Ахова птушак Бацькаўшчыны" Руслана Шайкіна, такі выбар быў зроблены не выпадкова. Гэты від птушкі занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі і мае патрэбу ў абароне. Антрапагеннае ўздзеянне на прыроду прывяло да таго, што вялікая белая чапля перастала гнездавацца ў некаторых рэгіёнах рэспублікі. "Наша задача — захаванне гэты від, спрыяць аднаўленню і ста-

білізацыі яго колькасці", — падкрэсліў Руслан Шайкін.

Падчас акцыі "Вялікая белая чапля — птушка 2008 года" будуць арганізаваны семінары, выставы, а таксама конкурсы на лепшы малюнак і фотаздымак гэтай птушкі. Беларусь на сённяшні дзень насяляе 250 пар вялікіх белых чапляў — буйных балотных птушак сямейства чаплевых. Гэты від птушкіных распаўсюджаны ў краінах Еўропы, Азіі, Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі, Афрыкі і Аўстраліі, насяляе ў забалочаных нізінах, паплавах і берагах рэк, а таксама на прэсных і салёных азёрах. Вышыня вялікай белай чаплі дасягае 94-104 сантыметраў, размах крылаў — 131-145 сантыметраў.

У рэспубліцы штогод праводзіцца кампанія "Птушка года", накіраваная на прыцягненне ўвагі грамадскасці да праблем, звязаных з рэдкімі птушкамі. У ліку задач акцыі таксама распаўсюджванне інфармацыі аб розных відах птушкіных, асаблівасцях і ўмовах іх пасялення ў Беларусі. У гэтым годзе званне птушкі года носіць салавей. Яго папярэднікамі былі барадатая нясыць, гарадская ластаўка, івалга, белая сітаўка, бусел, дамавы верабей.

Абвешчаны намінанты на прэмію саюзнай дзяржавы

Вольга Карней

Міхаіл Фінберг і Уладзімір Гасцюхін сталі пераможцамі конкурсу па вылучэнню на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2007-2008 гады.

Народныя артысты Беларусі Уладзімір Гасцюхін і Міхаіл Фінберг і народны артыст Расіі Сяргей Арцыбашаў аб'яўлены пераможцамі конкурсу па вылучэнню на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2007-2008 гады. Такое рашэнне прынята ў Маскве на пасяджэнні Экспертнага савета па прэміях Саюзнай дзяржавы.

Акцёр Уладзімір Гасцюхін вылучаны на гэтую ўзнагароду за свае ролі ў фільмах "Узыходжанне", "Паляванне на лісаў", "Вазьму твой боль", "Наш браняпоезд", "Урга. Тэрыторыя кахання", "Пры-

каваны", а таксама ў спектаклі "Міленькі ты мой", дзе ён выступіў і ў якасці рэжысёра пастаноўкі.

Дырэктар і мастацкі кіраўнік Нацыянальнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Беларусі Міхаіл Фінберг намініраваны на прэмію за серыю канцэртных праграм, прысвечаных творчасці беларускіх і расійскіх кампазітараў: Яўгена Глебава, Аляксандра Зацэпіна, Уладзіміра Мулявіна, Давіда Тухманова, Марка Фрадкіна, Аляксандры Пахмутавай, Максіма Дунаеўскага.

Расійскі рэжысёр Сяргей Арцыбашаў стаў намінантам за спектаклі "Тры сястры", "Месяц у вёсцы", "Рэвізор", "Кармазавы", "Мёртвыя душы" і "Жаніцьба", пастаўленыя ім у Маскоўскім акадэмічным тэатры імя У. Маякоўскага і ў Тэатры на Пакроўцы.

Як паведаміў журналістам па

выніках пасяджэння экспертнага савета намеснік дзяржсакратара Саюзнай дзяржавы Сяргей Шухно, усяго на саюзную прэмію ў галіне літаратуры і мастацтва за 2007-2008 гады было прадстаўлена 30 кандыдатур. Да фіналу было адабрана 6 прэтэндэнтаў, з якіх трое — Уладзімір Гасцюхін, Міхаіл Фінберг і Сяргей Арцыбашаў — змаглі атрымаць неабходныя тры чвэрці галасоў экспертаў. У экспертную групу ўваходзілі літаратары, артысты, музыканты з дзвюх краін.

Рашэнне экспертнага савета будзе перададзена ў Савет Міністраў, а затым — на зацвярджэнне Вышэйшага Дзяржсавета Саюзнай дзяржавы. Уручэнне прэміі адбудзецца ўжо ў 2008 годзе на цырымоніі адкрыцця Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску".